

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології

СИЛАБУС
нормативної навчальної дисципліни
ВСТУП ДО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

підготовки бакалавра

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальність 035 Філологія

Освітньо-професійні програми: «Мова і література (англійська). Переклад», «Мова і література (німецька). Переклад», «Мова і література (французька). Переклад»

Силабус навчальної дисципліни Вступ до літературознавства підготовки бакалавра галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія за освітньо-професійними програмами: «Мова і література (англійська). Переклад», «Мова і література (німецька). Переклад», «Мова і література (французька). Переклад» денної форми навчання.

Розробники:

Моклиця М. В., доктор філологічних наук, професор кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури, **Балабуха Н. В.**, старший викладач кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури.

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури.

Протокол № 3 від 17 вересня 2020 року.

Завідувач кафедри:

доц. Романов С. М.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	галузь знань – 03 Гуманітарні науки спеціальність – 035 Філологія Освітньо-професійні програми: «Мова і література (англійська). Переклад», «Мова і література (німецька). Переклад», «Мова і література (французька). Переклад» ОР – бакалавр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 60 / 2		Рік навчання – 1
		Семестр – 1
		Лекції – 20 год.
		Практичні (семінарські) – 16 год. Лабораторні – 0 год. Індивідуальні – 0 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота – 20 год.
		Консультації – 4 год.
Форма контролю: залік		
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: Балабуха Наталія Вікторівна.

Посада: старший викладач кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури.

Контактна інформація:

E-mail: balabukha.nru@gmail.com , Balabuha.Natalija@vnu.edu.ua

Тел.: +38-050-573-40-04, (0332) 24-11-88

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Дисципліна Вступ до літературознавства спирається на базові знання з теорії та історії літератури, отримані в середній школі. Він покликаний поглибити і закріпити систему літературознавчих понять з метою їх активного використання в процесі вивчення історії української та зарубіжної літератур. Його структура передбачає рух від розуміння художності і образності до психології творчості, від поняття про зміст і форму твору до усвідомлення його контекстів і дискурсів, від узагальнення знань про функції літератури до глибокого розуміння закономірностей, які лежать в основі літературного розвитку, від навичок шкільного аналізу твору до усвідомлення різноманітних наукових методів дослідження літератури. Теоретичною базою курсу є як класичні праці філософів і літературознавців, так і найсучасніші розвідки українських та зарубіжних дослідників літератури.

Матеріал курсу дозволяє розширити й поглибити знання про закономірності літературного процесу, порівнювати твори, що належать до різних національно-культурних традицій (на рівні окремих образів, сюжетів, тем, проблематики, поетики, літературно-естетичних систем), характеризувати героїв творів (аналізувати й обговорювати логіку їхніх поглядів і вчинків, авторські прийоми їх зображення), розкривати сенс етико-психологічних колізій та філософських концепцій, які стоять за персонажами тексту. У вивченні творів

використовуються методологічні підходи інтертекстуальності, герменевтики, компаративістики, міфокритики, гендерної критики тощо.

2. Пререквізити й постреквізити.

Пререквізити: шкільні курси української та зарубіжної літератур; одночасно у семестрі вивчаються навчальні дисципліни: Творчий феномен Лесі Українки, Вступ до мовознавства, Основи перекладознавства.

Постреквізити: Історія літератури країн основної іноземної мови, Художній переклад (3 – 4 семестри), Сучасна література країн основної іноземної мови (5 семестр), Література країн другої іноземної мови (7 семестр).

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Мета навчальної дисципліни – познайомити студентів із основними методами літературознавчого аналізу, загальнокультурним, міфологічним, літературним, теоретичним та критичним дискурсом літературознавства та інтерпретаційними і трансформаційними процесами новочасної літератури, сформуванню уявлення про принципи та засоби міфологізації, реміфологізації та деміфологізації в художніх текстах, в основі яких лежить прототекст (оригінал), показати їхню роль у формуванні нової парадигми філософських та естетичних понять. Розширювати й поглиблювати знання студентів про закономірності сучасного літературного процесу.

Завдання курсу:

- надати характеристики художнім надбанням світової літератури, в якій сформульовані філософські, етичні та естетичні норми, що мають позачасовий характер та отримують актуалізацію в творчості письменників XX – XXI століття;
- формувати та поглиблювати навички аналізу художніх текстів на компаративній основі, шляхом зіставлення з оригіналом та іншими художніми версіями;
- висвітлити основні літературознавчі підходи, що застосовуються в аналізі (міфокритика, компаративістика, інтертекстуальність, генологія, феміністичні студії), сформуванню здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в галузі літературознавчих досліджень;
- розвивати бачення змін певної ціннісної парадигми, свідомої чи ні спроби змінити / зруйнувати стереотип і презентувати дещо нове, відмінне від узвичаєних уявлень;
- поглиблювати вивчення як результатів, так і передумов мистецьких трансформацій традиційних сюжетів, мотивів, образів, розуміння специфіки викладання основ теорії літератури у шкільному курсі зарубіжної літератури.

Вимоги до знань та умінь студентів

Студенти повинні знати:

1. Як систематизувати філологічні знання, отримані під час навчання в університеті, піднести їх на більш високий рівень абстрактного мислення, як використати знання, отримані під час вивчення курсу Вступ до літературознавства, в якості бази для виходу на наступний виток освітнього процесу.
2. Словник літературознавчих термінів.
3. Основні етапи розвитку літературознавства.
4. Основні закономірності розвитку літератури, орієнтуватись у літературних напрямках, течіях, школах.
5. Генологію, основи віршування.

Студенти повинні вміти:

1. Аналізувати художній твір, визначати його художній рівень.
2. Вільно володіти понятійним апаратом літературознавства.
3. Орієнтуватись у головних літературних напрямках.
4. Володіти навичками критики та літературознавчого аналізу.
5. Бачити кожен твір як єдність змісту і форми.

Форми поточного контролю:

1. Самостійна робота.
2. Творча індивідуальна робота.
3. Контрольна робота.

4. Результати навчання (компетентності).

Зміст курсу спрямований на формування таких загальних і фахових компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 5. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 9. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами.

ФК 10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий, перекладознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

Програмні результати навчання

ПРН 3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, та вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 13. Аналізувати й інтерпретувати твори художньої літератури й усної народної творчості країн, мови яких вивчаються, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі.

ПРН 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий, перекладознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ПРН 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

Soft skills:

- здатність логічно і критично мислити, самостійно приймати рішення;
- креативність;
- вміння працювати в команді;
- навички комунікації, вміння виступати перед аудиторією, лідерство;
- здатність управляти своїм часом, розуміння важливості deadline (вчасного виконання поставлених завдань).

До завершення навчання на курсі студенти мусять знати на **теоретичному рівні**: основні літературознавчі поняття та терміни; особливості функціонування традиційних сюжетів, образів, мотивів у новочасній літературі; принципи та прийоми модифікаційних процесів у літературі XX – XXI століть; основні способи міфологізації, реміфологізації, деміфологізації; види та рівні інтертекстуальності, що виявляються в різних творах; універсальні світоглядні та моральні позиції літературних епох та засоби їх актуалізації в

сучасному літературному процесі, закономірності перебігу літературного процесу, розуміти текст як єдність форми і змісту, взаємозв'язок усіх структурних елементів художнього твору тощо.

На практичному рівні: вдумливо читати та критично аналізувати художні твори; визначати основну проблематику, сюжет, композицію, систему образів і виразально-зображувальні засоби мови; характеризувати героїв твору (аналізувати й обговорювати логіку їхніх поглядів і вчинків, авторські прийоми їх зображення), розкривати сенс етико-психологічних колізій та філософських концепцій, які стоять за персонажами тексту; виявляти авторську оцінку персонажів, подій у творі; порівнювати твори, що належать до різних національно-культурних традицій (на рівні окремих образів, сюжетів, тем, проблематики, поетики, літературно-естетичних систем); обґрунтовувати свою оцінку прочитаних творів; складати усну й письмову відповіді на задане питання – різні за обсягом, характером і жанром; складати план і конспект літературно-критичних статей; готувати доповідь чи реферат на літературну тему (за кількома джерелами).

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю
Змістовий модуль 1. Творчість, художність						
Тема 1. Вступ Поняття про літературознавство. Організація курсу. Джерела: словники, енциклопедії, довідники, підручники, монографічні дослідження, статті, інтернет-ресурси. Понятійний апарат науки: історія термінів, формування літературознавчого словника, дискусії про терміни, словник і тезаурус.	1	1				ПРЗ (у т. ч. виставка навчальної та наукової літератури) ДС
Тема 2. Краса і мистецтво. Мистецтво слова Поняття про красу. Історична, географічна, ментальна, національна тощо зумовленість уявлень про красу. Естетичний ідеал, його історична динаміка. Естетичні потреби, їх місце посеред «базових» (А. Маслоу) потреб людини. Естетичні категорії та їх вплив на розвиток мистецтва. Поняття про літературу як різновид мистецтва – словесного. Дискусії про поняття літератури. Література як вимисел, література як самодостатня краса (Ц. Тодоров). Словесний характер образності, образність як інша мова. Алогічність образної мови. Походження образів. Образ і мовлення. Історична поетика (О. Веселовський). Психолінгвістична концепція походження образів (О. Потебня). Первісна (архаїчна) образність і	1		Окремі питання практичного заняття № 1	1		РЗ ІРС ДС

фольклор. Образ як філософська категорія (філософія пізнання). Образ як відбиток фрагменту дійсності; образ як троп; образ як засіб літературної творчості.						
Тема 3. Слово – образ – міф – архетип Первісне світовідчуття і творення мови. Слово і образ, образ і міф. Міф у первісному світі, його функція і структура. Міф і міфології у культурі людства. Антична, християнська, східна та національна міфологія у європейській культурі. Актуалізація поняття «міф» у XIX столітті. Поняття про міфологічне світовідчуття. Міф та його похідні терміни (міфема, міфологема, міфізація, міфосвіт тощо). Моделювання міфосвіту у літературі XX ст. Поняття про архетип, історія терміну. Психоаналітичний аспект поняття. Частини ланцюга «слово – образ – міф – архетип» як етапи образного узагальнення (від емотивного називання предмета до символізації найбільш масштабних процесів культури).	5	1	2	2		АТ, Р, РЗ, РМГ, ДС
Тема 4. Різновиди образів Необхідність класифікації образів літературного твору. Типи класифікацій. Образність на різних рівнях твору. Подієвий, персонажний, описовий та мовний рівні твору, характер образності на кожному з них. Мовний образ як різновид актуалізації внутрішньої багатозначності слова. Поняття про тропи. Епітети, порівняння, метафори. Епітети та означення, постійні епітети, поетизми. Порівняння і паралелізм (психологічний, синтаксичний). Проблема прикрашальних засобів художнього мовлення. Безсполучникові порівняння та іменникові метафори. Метафора як ключовий троп. Концепції походження метафори, метафора і табу, антропоморфізм, анімізм. Метафора як підміна, уособлення, персоніфікація. Різновиди метафор (метонімія, синекдоха, перифраз, антономазія, асоціонім, гіпербола, літота, іронія, сарказм, гротеск тощо). Дискурс літературної метафори, роль метафори в літературі XX ст. Поняття про символ і символічність. Актуалізація символу в	4	1		2	1	ДС, РМГ, РЗ, АТ, ІРС

різних художніх стилях. Поняття про алегорію та алегоричність. Актуалізація алегорії в різних художніх стилях. Неологізм як різновид мовного образу, новотвір і неологізм. Стильова функція неологізму.						
Тема 5. Суб'єкт і об'єкт творчості Поняття про суб'єктивний та об'єктивний світ людини. Творчість як об'єктивація суб'єктивного життя. Суб'єкт і об'єкт як філософські поняття. Історична зумовленість понять. Ренесанс, Бароко, Романтизм, Реалізм, Модернізм як епохи з домінантою суб'єктивного чи об'єктивного вектора творчості. Генологічна функція понять «суб'єктивний» та «об'єктивний». Суб'єкт творчості і об'єкт творчості. Суб'єкт творчості та ліричний герой. Лірична проза, біографізм, психологізм твору як результат домінування суб'єкта, епізація як домінанта об'єкта. Поняття про дистанцію між суб'єктом і об'єктом творчості. Функція термінів у наратології (суб'єкт мовлення, оповіді, точка зору тощо).	4	2		2		РЗ, Р
Тема 6. Психологія творчості Психологія творчості як вузлове питання психології ХХ ст. Раціональний та ірраціональний підхід до тлумачення творчості (від Аристотеля до сучасного психоаналізу). Майстер як узагальнений образ митця раціонального типу. Геній як узагальнення творчості ірраціонального типу. Романтики про процес творчості. Творчість в аспекті інтуїтивізму (А. Бергсон). Процес творчості з точки зору психоаналізу ХХ ст. (концепції З. Фрейда та К.-Г. Юнга). Психологія творчості за Е. Нойманном. Митці про психологію творчості. Від «Секретів поетичної творчості» І. Франка до постмодерністів (українська традиція).	3	1	Окремі питання практичного заняття № 1	2		ПРЗ, Р, ІРС
Разом за модулем 1	18	6	2	9	1	
Змістовий модуль 2. Художній твір						
Тема 7. Зміст і форма, цілісність твору Зміст і форма як філософські категорії. Зміст як функція, форма як буття-присутність. Зміст і форма в літературі. Умовність поділу на зміст і форму твору. Елементи твору. Форма як сукупність	1	1	Окремі питання практичного заняття № 4			АТ, РМГ, ІРС

пасивних елементів, зміст як сукупність спонукальних елементів до реалізації твору, змістові та формальні елементи на етапі реалізації твору. Взаємодія змістових та формальних елементів твору. Сюжет і фабула як форма і зміст події, конфлікт і колізія як зміст і форма суперечності, рід і жанр як зміст і форма літературного твору тощо. Злиття змісту і форми як умова цілісності твору. Домінування форми над змістом і формалістичні твори, домінування змісту над формою і тенденційні твори. Аналіз невідповідності змістових і формальних елементів твору.						
Тема 8. Жанри літератури. Жанр і композиція Поняття про жанр, полеміки про жанрову природу літератури. Жанр як змістове, формальне та змістово-формальне поняття. Родо-жанрова проблема класифікації літературних творів. Критерії жанрового поділу. Жанрові константи та жанрові модифікатори. Дискурс епічних жанрів. Роман, повість, оповідання, новела, казка в історичному розрізі. Дискурс ліричних жанрів. Канонічні строфи та їх перетворення на жанри, жанротвірність ліричних тем. Вірш як віршування і вірш як жанр. Дискурс драматичних жанрів. Комічне і трагічне як жанрові константи драми, їх взаємодія як жанровий модифікатор. Комедія, трагедія, драма в історичному розрізі. Жанрові різновиди, межиродові жанри. Поема і балада в історичному розрізі. Жанр і композиція літературного твору. Композиція епічних, ліричних та драматичних жанрів.	13	2	8	2	1	РЗ, РМГ, ІРС, АТ
Тема 9. Мова художнього твору Стилістика (мовознавча і літературознавча) як наука про мову художньої літератури. Стилістика і поетика. Образність та експресивність як головні ознаки художнього мовлення. Мова художнього твору як форма існування національної мови. Функціональні стилі національної мови та мова художнього твору. Способи посилення експресії. Тропи, символи, алегорії, неологізми як домінанти	2			2		ДС, АТ

авторського стилю і стилю літературного напрямку або течії. Літературна мова, її історичний розвиток. Норма і порушення як головна опозиція художнього мовлення. Історизми, архаїзми, екзотизми, жаргонізми, неологізми та інші способи поповнення та оновлення художньої мови.						
Тема 10. Проза Історична зумовленість прози. Епічні жанри і проза. Наратологія, наука про оповідь, розмежування між автором і образом автора, між оповідачем від автора і автором реальним, між героєм і персонажем, між сюжетом і фабулою, між читачем реальним і читачем, присутнім у творі. Автор (адресант, той, хто хоче повідомити про подію), читач (адресат, який приймає це повідомлення, сприймає його) і наратор (посередник, той, кому доручено повідомлення вручити). Оповідь від першої, другої та третьої особи і її функції. Діалогізм оповіді. Внутрішній монолог і потік свідомості.	2	1		1		ДС, РМГ, АТ
Разом за модулем 2	18	4	8	5	1	
Змістовий модуль 3. Художня література						
Тема 11. Функції літератури. Ієрархічність літератури Поняття про функції літератури в історичному розрізі. Сакральна функція літератури як наслідок первісного синкретизму мистецтва, його ритуальної природи. Фольклор та розважальна (або ігрова) і повчальна (або пізнавальна, дидактична) функції словесного мистецтва. Функції літератури за Аристотелем, вчення про катарсис. Психологічна, або компенсаторна, функція літератури з точки зору сучасної психології. Класицизм і вчення про державницьку функцію літератури. Історія осмислення естетичної функції літератури. Діалогічна природа літературного твору та комунікативна функція літератури. Ієрархічність літератури. Емотивна маркованість понять «письменник-класик», «письменник-епігон», «масова література», «елітарна література» як	2		2			АТ, ПРЗ

прояв її ієрархічності. Дистанція і маркери між фольклором і писемною літературою. Фольклор і національна специфіка літератури. Формування національної класики. Національна і націоналістична як ідеологічні (марковані) означення літератури. Опозиція та обмін маркерами між елітарною та масовою літературою. Затвердіння жанрів у масовій літературі, жанрові новації елітарної літератури.						
Тема 12. Літературні роди Обґрунтування розгляду теми «Роди» в розділі «Художня література». Поняття про літературу, полеміки, вітчизняна та західноєвропейська традиція вжитку поняття «література». Вчення про роди як результат усвідомлення загальних ознак і процесів літератури. Історичний розріз понять «епос», «лірика», «драма». Критерії поділу на роди, їх історична динаміка. Лірика і епос як бінарна опозиція. Лірика – почуття, епос – події (серце і розум; пасивність і активність; теперішнє і минуле; окреме і спільне; приватне та історичне тощо). Тяжіння лірики до романтизму, а епосу до реалізму. Драма як результат рівноваги двох протилежностей. Функція понять «епічний» (епічність), «ліричний» (ліризм, ліричність), «драматичний» (драматизм). Літературні роди як узагальнення змісту літератури. Пізнання твору та його контексти і дискурси (контексти – все, що навколо, те, що твір оточує, дискурси – все, що було перед ним, що йому передує).	3	2	Окремі питання практичних занять №№ 3, 4, 5, 6	1		ДС, ПРЗ
Тема 13. Літературний процес Полеміки про літературний процес. Закони літературного руху і розвитку. Традиції і новаторство, романтичний та реалістичний тип художнього світосприйняття і творення як бінарні опозиції літературного процесу. Взаємозв'язок понять епоха, літературний (мистецький) напрям, художній (творчий) метод, художній стиль, стильова течія, мистецьке угруповання. Багатошаровість ключових понять літературознавства, яке вивчає літературний процес: бароко, класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм,	5	2	2	1		РМГ, ПРЗ

натуралізм, модернізм, символізм, імпресіонізм, експресіонізм, футуризм, сюрреалізм, постмодернізм.						
Тема 14. Художні методи і стилі Зміна епох як першоджерело стильових рухів. Антична культура та християнство як дві цивілізаційні моделі західної (європейської) культури. Антична і християнська (середньовічна) концепції людини, суспільства, мистецтва. «Антико-центризм» епох: Ренесанс, Класицизм, Реалізм; «ренесансо-центризм» соціалістичного реалізму. Тяжіння до Середньовіччя (і християнства) епох: Бароко, Романтизм. Модернізм як прискорена динаміка у зміні двох концепцій («атики-центризм» неокласицизму, «християно-центризм» символізму). Філософи і літературознавці про зміну епох в історії європейської культури (Ф. Шеллінг, Ф. Ніцше, І. Тен, О. Шпенглер, Д. Чижевський та ін.). Бароко, класицизм, романтизм, реалізм, натуралізм, символізм, імпресіонізм, експресіонізм, футуризм, сюрреалізм, постмодернізм як художні стилі європейської літератури (на прикладах).	7	2	2	1	1	ПРЗ, ДС, Р, ІРС
Разом за модулем 3	17	6	6	3	1	
Змістовий модуль 4. Наука про літературу						
Тема 16. З історії науки Відокремлення літературознавства від інших гуманітарних наук. Античне (давньогрецьке) літературознавство як парадигма європейської науки про літературу. Внесок Платона та Аристотеля. Становлення літературознавства в добу Середньовіччя. Вивчення Біблії і формування герменевтики. Ренесанс і канонізація античної культури та естетики. Розвиток засад античної естетики в добу Класицизму та період Просвітництва (Н. Буало, Г. Лессінг, Д. Дідро). Роль романтиків в актуалізації літературознавства як науки. Естетика і філософія періоду романтизму. Українське літературознавство ХІХ ст., розвиток наукових концепцій у ХХ ст. Видатні представники українського літературознавства нового часу	1			1		ПРЗ, ІРС

(М. Костомаров, О. Потебня, П. Куліш, Д. Овсянко-Куликовський, М. Драгоманов, І. Франко, А. Кримський, Д. Чижевський, Ю. Шевельов (Шерех), М. Зеров, В. Державин та ін.).						
Тема 17. Наукові школи, напрями, методи Формування наукових шкіл та напрямів як ознака розвиненої науки. Науковий метод, що формується в надрах напрямів, його функціонування за межами наукового напрямку (у наступні епохи). Головні наукові школи і напрями XIX ст.: міфологічна школа, компаративістика, біографічна школа, культурно-історична школа, інтуїтивізм. Головні наукові напрями і методи XX ст.: фрейдизм, психоаналіз, формальна школа (метод), структуралізм, міфокритика.	2	2	Окремі питання практичного заняття № 2			ПРЗ, Р, ІРС
Тема 18. Вивчення твору: рецепція, критика, аналіз, інтерпретація Домінуючі підходи до вивчення художнього твору у середній та вищій школі. Проблема узгодження теорії літератури і практики її вивчення. Фокусування погляду на формі твору – необхідна умова його прочитання як явища мистецтва, відмежування життєвих реалій, які лежать в основі твору, від мистецького прийому, що визначає його сприйняття. Аналіз твору як пошук мистецьких прийомів і засобів, через які він діє на читача. Віршознавчий аналіз, аналіз образів на рівні мови як спосіб зміщення фокусу сприйняття зі змісту на форму. Вивчення психологічного наповнення літературного твору; поняття про явний і прихований біографізм творчості, прямий і опосередкований самовираз митця. Між двома полюсами вивчення літературного твору, між рецепцією, коли дослідник є найперше читачем і керується суб'єктивним сприйняттям, і академічним вивченням твору, вираженим аналізом, який покликаний максимально об'єктивувати бачення твору, відшукати його важливі механізми, існують численні	4	2	Окремі питання практичного заняття № 2	2	1	АТ, ІРС, РЗ, ДС

інтерпретації. Конфлікт та узгодження інтерпретацій в сучасній науці про літературу.						
Разом за модулем 4	7	4		3	1	
Всього годин	60	20	16	20	4	

*Форми контролю: ДС – дискусія, ПРЗ – презентація, РЗ – розв’язування завдань, РМГ – робота в малих групах, ІРС – індивідуальна робота студента, АТ – аналіз тексту Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, компаративний аналіз творів (уз т. ч. перекладів) тощо.

6. Плани практичних занять із вступу до літературознавства

Практичне заняття № 1. Специфіка художньої літератури

Домашнє завдання:

1. Із допомогою словників уточнити значення термінів та слів: предмет, об’єкт, відображення, відбиття, віддзеркалення, відтворення, зображення, творче осмислення, творення, мімезис, катарсис, перетворення, очуження, умовність.
2. Законспектувати рекомендовану літературу.
3. Підібрати і прокоментувати висловлювання митців про роль і значення літературної творчості.
4. Пригадати зі шкільного курсу літератури твори, присвячені ролі мистецтва і митця в суспільстві. Назвати їх.
5. На одному з відомих творів художньої літератури показати, як художня література здійснює свої функції.

План усних відповідей на занятті:

1. Література серед інших видів мистецтва.
2. Синкретизм мистецтва.
3. Загальні мистецькі закони (мімезис, катарсис, перетворення, очуження, умовність) та їх інтерпретація у мистецтві слова.
4. Визначення художньої літератури.
5. Предмет художньої літератури.
6. Аристотель, М. Буало, І. Франко про суть і призначення поезії (літератури).
7. Основні функції художньої літератури як мистецтва слова. Специфічна функція української літератури – націєтворча (М. Грушевський, Д. Донцов, С. Єфремов про українську літературу).

ЛІТЕРАТУРА

1. Ткаченко А. Мистецтво слова. Вступ до літературознавства : підручник для студентів. Вид. 2-е / Анатолій Ткаченко. К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. 448 с. (Розділ перший).
2. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Загальне літературознавство / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв. Рівне, 1997. 544 с. (С. 52-64).
3. Моклиця М. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник для студентів ВНЗ / Марія Моклиця. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 468 с. (С. 12–25, 251–256).
4. Гюго В. Передмова до драми «Кромвель» (1827). Умовність мистецтва // Вступ до літературознавства. Хрестоматія : навчальний посібник для студентів. К. : Либідь, 1995. С. 10 — 14.
5. Маланюк Є. Думки про мистецтво / Євген Маланюк. *Слово і час*. 1993. № 6.
6. Грушевський М. Історія української літератури / Михайло Грушевський : В 6 т. 9 кн. К. : Либідь, 1995.
7. Єфремов С. Історія українського письменства / Сергій Єфремов. К., 1995. 688 с.
8. Донцов Д. Дві літератури нашої доби / Д. Донцов. Львів, 1991. 296 с.
9. Аристотель. Поетика / Аристотель. К. : Мистецтво, 1957. С. 39-46, 85-86. *
10. Буало М. Мистецтво поетичне / Н. Буало. К. : Мистецтво, 1967. С. 31-38. *

11. Франко І. Література, її завдання і найважливіші цілі // Франко І. Збір. творів : У 50 т. Т. 26. К. : Наукова думка, 1981. С. 5-14. *
12. Франко І. Із секретів поетичної творчості // Франко І. Збір. творів : У 50 т. Т. 31. К. : Наукова думка, 1981. С. 45-119. *
13. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка. К. : ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
14. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / За ред. А. Волкова, О. Бойченка, І. Варича та ін. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
15. Білоус П. В., Левченко Г. Д. Вступ до літературознавства : навчальний посібник для самостійної роботи студентів / П. В. Білоус, Г. Д. Левченко. К. : ВЦ «Академія», 2012. 364 с. (С. 35 – 52).
16. Білоус П. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник / П. В. Білоус. К. : ВЦ «Академія», 2011. 336 с. (С. 57 – 88).

* - зірочкою позначено джерела, які необхідно законспектувати

Практичне заняття № 2. Слово – образ – міф – архетип (на матеріалі вірша в. Свідзинського «Огонь»)

Домашнє завдання:

1. З'ясуйте значення слів: художній образ, образ ліричного героя, слово-образ, міф, архетип, первісне світовідчуття, міфологічна свідомість, алегорія, сюжет.
2. Прочитайте вірш В. Свідзинського «Огонь». Розгляньте рух домінуючого образу огню. Як розвивається сюжет? У чому джерело напруги? Коли саме поняття «огонь» стає образом? Як можна цей образ кваліфікувати?
Розгляньте рух інших образів (темрява, земля, пільма). Як вони пов'язані з домінуючим образом?
Чи пов'язаний образ огню з первісним світовідчуттям? Чиє загалом світовідчуття відбиває цей образ?
Розгляньте образ ліричного героя. Який сюжет він рухає? В яких взаєминах з домінуючим образом? Чи можна ці взаємини вважати алегоричними? реально-драматичними? універсальними? міфічними?
Простежте інтонаційний малюнок вірша. Як звукопис твору співвідноситься з його образністю?
Чи є змальована у вірші картина світу адекватною дійсній? Що саме робить її адекватною чи неадекватною?
Чи є змальована картина цілісною і завершеною? Що є об'єднуючим елементом? Чи є картина універсальною (позачасовою)? конкретно-історичною? З якого слова-образу (образного вислову) «проріс» цей твір?

План усних відповідей:

1. Взаємозв'язок слова і образу на різних мовних рівнях.
2. Міф і образ як елементи первісного світовідчуття.
3. Аналіз вірша В. Свідзинського «Огонь».
4. Слово, образ, міф і архетип як взаємопов'язані елементи первісного (поетичного) світовідчуття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М. Эстетика словесного творчества / М. Бахтин. М., 1979.
2. Потебня О. Эстетика и поэтика слова / О. Потебня. К., 1995.
3. Потебня А. Теоретическая поэтика / А. Потебня. М., 1990.
4. Ейхенбаум Б. О художественном слове // Ейхенбаум Б. О литературе. М., 1987.
5. Шкловский В. Воскрешение слова // Шкловский В. Гамбургский счет. М., 1991.
6. Моклиця М. В. Основи літературознавства / М. В. Моклиця. Тернопіль : Підручники & посібники, 2002. С. 21-46.
7. Моклиця М. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник для студентів ВНЗ / Марія Моклиця. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 468 с. (С. 12 – 29, 25–29, 77–102).

8. Моклиця М. В. В. Свідзинський // Моклиця М. В. Модернізм у творчості письменників ХХ ст. Ч. 1. Луцьк, 1999.
9. Моклиця М. В. Модернізм в українській літературі ХХ століття : навчальний посібник для студентів-філологів / Марія Моклиця. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 392 с. (С. 355 – 388).
10. Творчість Володимира Свідзинського : Зб. наук. праць. Луцьк, 2003.

Володимир Свідзинський

Огонь

Поклав на стіни крила напорошені
І, наче **бабка** на листку **водокрасу**,
Завмер. Я в тихій самоті пишу, а він
Наставив вушко зрізане та й слухає.
Як друг, як вірний спільник,
Труд мій любить він.
Зо мною дише і зо мною думає
І, тільки захвилююсь я, здригається.
Давно минула північ. Дика темрява
Скребе одвірок зажирущим пазуром.
Я знемагаю, але друг не стомлений.
Я наближаюсь. Добрий і довірливий,
Він смерті не **сподіється**. Я дихаю.
Земля **стенулась**. Пітьма раптом грянула,
Звалилася, як кам'яна **обрушина**.
Загинув він чи бистрі крила виволік
З-під тяготи – і увалився в безвісті?

1932

Практичне заняття № 3. Жанрова специфіка епічних творів

Домашнє завдання:

1. З'ясуйте значення слів: сюжет, композиція, фабула, конфлікт, колізія, жанр; визначення жанрів епосу.
2. Користуючись науково-критичною літературою, проаналізуйте різні значення термінів – сюжет та фабула. Виділіть спільне й відмінне.
3. Простежте за текстом оповідання М. Коцюбинського «Сміх» розвиток сюжету і охарактеризуйте функції основних елементів сюжету.
4. Розмежуйте функції сюжету і фабули у творі М. Коцюбинського «Intermezzo». Підсумуйте значення сюжету і конфлікту в розвитку авторської художньої думки.

План усних відповідей:

1. Історично обумовлені причини виникнення родів, видів, жанрів. Аристотель, В. Гегель, І. Франко про родовий поділ літератури.
2. Епос як рід літератури.
3. Види і жанри епосу.
4. Сюжет і фабула. Сюжет і композиція.
5. Елементи сюжету. Змістовна функція кожного елементу.
6. Типологія сюжетів: оригінальні (конкретно-історичні) та вічні (традиційні) (позачасові, притчево-алегоричні). Інші класифікації. Позасюжетні елементи.
7. Конфлікт і колізія. Типи конфліктів.

Практичні вправи:

1. Визначте експозицію, зав'язку, кульмінацію і розв'язку сюжетної дії в оповіданні М. Коцюбинського «Сміх». З'ясуйте композиційну роль портретів у творі. Обґрунтуйте смисл фіналу та його місце в композиції оповідання «Сміх».

2. «Випряміть» лінію подій згідно із хронологією у новелі «Intermezzo». Що рухає сюжет «Intermezzo»? Встановіть роль пейзажів у художній тканині твору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ткаченко А. Мистецтво слова. Вступ до літературознавства : Підручник для студентів. Вид. 2-е / Анатолій Ткаченко. К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. С. 55 – 68, 79 – 99, 146 – 207.
2. Юриняк А. Літературні жанри малої прози / А. Юриняк. К., 1996.*
3. Лесик В. Композиція художнього твору / В. Лесик. К., 1972.
4. Семенчук І. Мистецтво композиції і характер / І. Семенчук. К., 1973.
5. Фролова К. Аналіз художнього твору / К. Фролова. К., 1975.
6. Веселовский А. Историческая поэтика /А. Веселовский. М., 1989. С. 300 – 306.*
7. Моклиця М. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник для студентів ВНЗ / Марія Моклиця. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 468 с. (С. 116–141).
8. Ортега-і-Гассет Х. Думки про роман // Вступ до літературознавства : Хрестоматія. К., 1995. С. 235 – 241.
9. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Загальне літературознавство / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв. Рівне, 1997. 544 с. (Розділ третій, четвертий).
10. Білоус П. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник / П. В. Білоус. К. : ВЦ «Академія», 2011. 336 с. (С. 107 – 130, 138 – 143).
11. Моклиця М. В. Модернізм в українській літературі ХХ століття : навчальний посібник для студентів-філологів / Марія Моклиця. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 392 с. (С. 183 – 207).

* – зірочкою позначено джерела, які необхідно законспектувати

Практичне заняття № 4. Закономірності композиції драматичних творів

Домашнє завдання:

1. З'ясуйте значення слів: драма, трагедія, комедія, сюжет, конфлікт у драматичному творі, ремарка, дія, акт.
2. Прочитайте «Кассандру» Лесі Українки та проаналізуйте твір.

План усних відповідей:

1. Історично обумовлені причини виникнення родів, видів, жанрів. Аристотель, В. Гегель, І. Франко та інші про родовий поділ літератури.
2. Драма як літературний рід. Поділ на види.
3. Драма, комедія, трагедія в їх історичному розвитку. Жанрове розмаїття драми в ХХ – ХХІ столітті.
4. Мистецькі прикмети драматичних творів.
5. Способи розгортання сюжету драматичних творів.
6. Суспільна й естетична природа конфлікту.

(Текст для аналізу – «Кассандра» Лесі Українки)

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Поетика. К., 1967.
2. Моклиця М. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник для студентів ВНЗ / Марія Моклиця. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 468 с. (С. 256–264, 116 – 141).
3. Ткаченко А. Мистецтво слова. Вступ до літературознавства : підручник для студентів гуманітарних спеціальностей ВНЗ / Анатолій Ткаченко. К. : Правда Ярославичів, 1998. 448 с. (Розділ другий).
4. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Загальне літературознавство / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв. Рівне, 1997. 544 с. (Розділ четвертий).
5. Білоус П. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник / П. В. Білоус. К. : ВЦ «Академія», 2011. 336 с. (С. 130 – 138, 152 – 155).
6. Моклиця М. В. Модернізм в українській літературі ХХ століття : навчальний посібник для студентів-філологів / Марія Моклиця. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 392 с. (С. 120 – 143).

7. Хрестоматія з теорії драми. Особливості драматичного мистецтва XIX – XX ст. К., 1998.
8. Гегель В. Естетика / В. Гегель. Т. 3. М., 1971. Глава 3.
9. Франко І. Краса і секрети творчості / І. Франко. К., 1981.
10. Дробот П. Вивчення сюжету й композиції драматичного твору / П. Дробот. *Українська мова і література в школі*. 1986. – № 12.
11. Козлов А. Драма як основний стан людини і суспільства / А. Козлов. *Українська мова і література в школі*. 1987. № 4.
12. Кузякіна Н. Про художню своєрідність драматичних творів / Н. Кузякіна. *Українська мова і література в школі*. 1969. № 5.
13. Чирков А. Эпическая драма. Проблема типологии и поэтики / А. Чирков. М., 1982.
14. Хализев В. Е. Драма как явление искусства / В. Е. Хализев. М., 1986. (С. 22-50, 122-134).

Практичне заняття № 5. Лірика, її видовий та жанровий поділ

Домашнє завдання:

1. Виписати зі словника літературознавчих термінів визначення жанрів лірики: пісня, ода, гімн, пеан, канцона, псалми, елегія, послання, сатира, романс, сонет, мадригал, епіталама, дифіраб, панегірик, ідилія, пастораль, епіграма, епітафія, пародія, станси, лірична поема, прозова лірична мініатюра.
2. Підібрати з доробку українських та зарубіжних письменників приклади гімну, елегії, послання, сонету, пасторалі, епіграми, епітафії, пародії, романсу, віршів у прозі.
3. Зробити аналіз вірша Євгена Маланюка «Символ». Розгляньте образ Ніке, богині перемоги. Перечитайте другу строфу вірша. Яку картину ви уявляєте? Чи легко її уявити? Які емоції викликає образ крилатої обезглавленої богині з мармуровим тілом? Як цей образ сконструйовано? (Це схема, умовне позначення, персоніфікація, уособлення чи рельєфна картина?). Образ Ніке має відтінки значення чи означає щось певне? Де саме автор вказує на друге значення Ніке? Чи можна класифікувати цей образ як символ? Як алегорію? Чому вірш названо «Символ»?

План усних відповідей:

1. Природа лірики.
2. Лірика як літературний рід. Історія походження і розвитку.
3. Лірика у віршах і у прозі. Лірика і ліризм як вид емоційної тональності.
4. Композиція ліричних творів.
5. Найголовніші жанри лірики в процесі історичного розвитку.
6. Ліричний герой і біографічний автор. Можливість істотних відмінностей між внутрішнім світом героя і поета.
7. Лірика фольклорна і літературна. Національна своєрідність видів та жанрів лірики в українській традиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ткаченко А. Мистецтво слова. Вступ до літературознавства : Підручник для студентів / Анатолій Ткаченко. Вид. 2-е. К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. С. 69– 78, 263 – 265.
2. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Загальне літературознавство / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв. Рівне, 1997. С.231 – 245.
3. Моклиця М. В. Вступ до літературознавства : Навчальний посібник для студентів ВНЗ / Марія Моклиця. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 468 с. (С. 116 – 141).
4. Білоус П. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник / П. В. Білоус. К. : ВЦ «Академія», 2011. 336 с. (С. 143 –152).
5. Моклиця М. В. Модернізм в українській літературі XX століття : навчальний посібник для студентів-філологів / Марія Моклиця. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 392 с. (С. 218 – 230).
6. Пісні та романси українських поетів. К., 1976. Т. 1.
7. Шаховський С. Лірика і лірики. К., 1960.

8. Забужко О. Ліричне як спосіб художнього моделювання дійсності. *Радянське літературознавство*. 1986. № 6.
9. Пospelов Г. Лирика среди литературных родов. М., 1976.
10. Жирмунский В. М. Композиция лирических стихотворений // Жирмунский В. М. Теория стиха / В. М. Жирмунский. Л., 1975.

Євген Маланюк

Символ

Чим далі, тим похмуріш мряки,
Тим небезпечніша дорога...
О, ніби Ніке з Самотраки,
Твоя смертельна перемога:
 З одірваною головою,
 Безумна та посмертно-біла,
 Вона несе над полем бою
 Своє сліпе й крилате тіло.
Але в руках, у тьму простертих,
В несамоулюбленій силі руху –
Така страшна погорда смерті,
Таке сліпуче сійво духа,
 Що кам'яніє скудний розум,
 Заблуканий в словесних пущах,
 І шкіра терпне, і морозом
 Проймає теплі жили суших...
І ось встає із піни Понту
Над хвиль розгойданим свічадом
Співуча мрія горизонту –
Співуча степова Еллада.
1937

Практичне заняття № 6. Основи віршування

Домашнє завдання:

1. Виписати визначення основних віршознавчих термінів: тонічне віршування, силабічне та силабо-тонічне віршування, акцентний вірш, білий вірш, вільний вірш, верлібр, дольник; строфа, катрен, сонет, стопа, віршовий розмір, ямб, хорей, дактиль, гекзаметр, амфібрахій, анапест, анакруза, пірихій, спондей, енкавтаман (перенесення); ритміка, цезура, рима, види рими, римування, клаузула; звукопис, фоніка, асонанс, дисонанс.
2. Підібрати з доробку українських поетів приклади усіх класичних і некласичних розмірів.

Питання для самоперевірки:

1. Вірш і проза як різновиди художньої мови.
2. Способи впорядкування мови: системи віршування.
3. Українське силабо-тонічне віршування (ямб, хорей, дактиль, амфібрахій, анапест).
4. Причини деканонізації класичного вірша.
5. Різновиди некласичного вірша (дольник, тактовик, акцентний вірш).
6. Полеміка про верлібр у сучасному віршознавстві: метрична і ритмічна «безсистемність» чи «система систем»?

ЛІТЕРАТУРА

1. Качуровський І. Метрика : підручник / Ігор Качуровський. К. : Либідь, 1994. 120 с.
2. Качуровський І. Строфіка : підручник / Ігор Качуровський. К. : Либідь, 1994. 272 с.
3. Качуровський І. Фоніка : підручник / Ігор Качуровський. К. : Либідь, 1994. 168 с.
4. Костенко Н. В. Українське віршування ХХ ст. : навчальний посібник / Н. В. Костенко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К. : ВПЦ «Київський університет», 2006. 287 с.
5. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як (ред. рада). 2-ге вид., випр. і доп. К. : Академія, 2006. 752 с.

6. Моклиця М. В. Основи літературознавства: посібник для студентів філол. факультетів / М. В. Моклиця. Т. : Підручники & посібники, 2002. С. 81–109.
7. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства): підручник для студентів гуманітарних спеціальностей ВНЗ / А. Ткаченко. К. : Правда Ярославичів, 1998. 448 с. (Частина III. Розділ третій).
8. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Загальне літературознавство : навчальний посібник / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв. Рівне, 1997. 544 с. (Розділ сьомий).
9. Моклиця М. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник для студентів ВНЗ / Марія Моклиця. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 468 с. (С. 158 –220).
10. Білоус П. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник / П. В. Білоус. К. : ВЦ «Академія», 2011. 336 с. (С. 179 – 203).
11. Гаспаров М. Л. Современный русский стих (Метрика и ритмика) / М. Л. Гаспаров. М. : Наука, 1974. 488 с.
12. Жовтис А. Границы свободного стиха / А. Жовтис. *Вопросы литературы*. 1966. № 5. С. 105–123.
13. Еліот Т. Музика поезії / Т. Еліот // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Л. : Літопис, 2001. 832 с.*
14. Орлицкий Ю. Б. Стих и проза в русской литературе : Очерки истории и теории / Ю. Б. Орлицкий. Воронеж : Изд-во ВГУ, 1991. 200 с.

Практичне заняття № 7. Романтизм як літературний напрям і художній метод

Домашнє завдання:

1. Підібрати з доробку англійських (французьких, німецьких – відповідно до специфіки освітньої програми) поетів ХІХ століття приклад романтичного твору. Аргументувати віднесення твору до романтизму. Знайти оригінал цього твору, зробити його переклад (підрядник). Порівняти переклади романтичного твору (знайти два переклади українською мовою) з оригіналом, здійснити аналіз перекладів.

Питання для самоперевірки:

1. Світоглядні засади романтизму.
2. Естетика й поетика романтизму.
3. Течії романтизму.
4. Жанрова система романтичної літератури.
5. Романтизм і реалізм як бінарна опозиція культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Моклиця М. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник для студентів ВНЗ / Марія Моклиця. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. С. 275 – 277, 316 – 332.
2. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Загальне літературознавство : навчальний посібник / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв. Рівне, 1997. Розділ п'ятий. Параграф 3.1.4. Романтизм. С. 303 – 309.
3. Моклиця М. В. Основи літературознавства: посібник для студентів філол. факультетів / М. В. Моклиця. Т. : Підручники & посібники, 2002. С. 137 –138.
4. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література ХІХ сторіччя. Доба романтизму : підручник / Дмитро Наливайко, Кіра Шахова. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. 416 с. (С. 5 – 21).
5. Ніколенко О. М. Романтизм у поезії. Г. Гейне. Дж. Байрон. А. Міцкевич. Г. Лонгфелло : посібник для вчителя / Ольга Ніколенко. Харків : Видавництво «Ранок», 2003. 176 с. (С. 7 – 31).
6. Литературные манифесты западноевропейских романтиков. М. : Издательство Московского университета, 1980.
7. Наливайко Д. С. Искусство : направления, течения, стили / Дмитрий Наливайко. К. : Мистецтво, 1981. 288 с.

Практичне заняття № 8. Модернізм як епоха в історії європейської літератури кінця XIX - початку XX століття

Домашнє завдання:

1. Виписати визначення термінів: декаданс, модернізм, символізм, імпресіонізм, сугестія, символ, синестезія, експресіонізм, авангард (авангардизм), дадаїзм, кубізм, футуризм, сюрреалізм, автоматичне письмо, монтаж.

2. Підібрати з доробку українських (європейських) поетів приклади усіх модерністських методів (символізму, імпресіонізму, експресіонізму, футуризму, сюрреалізму). Аргументувати віднесення твору до певного методу модернізму.

Питання для самоперевірки:

1. Модернізм як художній метод. Модернізм і декадентство. Поняття авангардизму.
2. Символізм як перший модерністський метод.
3. Поетика імпресіонізму.
4. Особливості світогляду та художнього стилю експресіоністів.
5. Футуризм як авангардистський модерністський метод.
6. Сюрреалізм: філософія, естетика, поетика.

ЛІТЕРАТУРА

1. Моклиця М. В. Модернізм як структура. Філософія. Психологія. Поетика : монографія / Марія Моклиця. Луцьк : Видавництво ВДУ «Вежа», 1998, 2002. 395 с.
2. Агеєва В. Апологія модернізму: обрис XX віку : статті та есеї / Віра Агеєва. К. : Грані – Т, 2011. 408 с.
3. Біла А. Український літературний авангард: пошуки, стильові напрямки : монографія / А. Біла. К. : Смолоскип, 2006. 464 с.
4. Моклиця М. В. Модернізм в українській літературі XX століття : навчальний посібник для студентів-філологів / Марія Моклиця. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 392 с.
5. Моклиця М. В. Модернізм у творчості письменників XX ст. : навчальний посібник / Марія Моклиця. Ч. 2. Зарубіжна література. Луцьк : Видавництво ВДУ «Вежа», 1999. 184 с.
6. Біла Анна. Символізм : наукове видання / Анна Біла. К. : Темпора, 2010. 272 с.
7. Біла Анна. Сюрреалізм : наукове видання / Анна Біла. К. : Темпора, 2010. 208 с.
8. Біла Анна. Футуризм : наукове видання / Анна Біла. К. : Темпора, 2010. 248 с.
9. Моклиця М. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник для студентів ВНЗ / Марія Моклиця. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 468 с. (С. 279 – 315).
10. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Загальне літературознавство : навчальний посібник / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв. Рівне, 1997. 544 с. (Розділ п'ятий. Параграф 3.2. Модернізм. Літературні напрями модернізму. С. 321 – 356).
11. Моклиця М. В. Основи літературознавства: посібник для студентів філол. факультетів / М. В. Моклиця. Т. : Підручники & посібники, 2002. С. 138 –150.

7. Завдання для самостійного опрацювання

Завдання ґрунтуються на чинних шкільних програмах, розроблених відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. №1392). *Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. 2012. № 4–5. С. 3–56. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п>.* За виконання завдань (на вибір) здобувач освіти може отримати додаткові 5 балів:

Зреферувати наступні праці: Аристотель, Поетика. Н. Буало, Мистецтво поетичне. О. Потебня, Думка й мова. І. Франко, Із секретів поетичної творчості. Д. Чижевський, Культурно-історичні епохи.

Прочитати і охарактеризувати одну з монографій зі списку рекомендованої літератури.

Здійснити аналіз віршованого твору, визначеного викладачем: усно; або в письмовій формі.

Порівняти різні переклади самостійно підбраного твору з оригіналом, зробити висновок щодо якості передачі змісту і художнього рівня перекладу.

Прочитати і законспектувати наукову працю про самостійно підібраний твір. Порівняти власну і наукову рецепцію твору.

Творча робота: написати твір-есе на тему відібраного художнього твору.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати лекційні та практичні заняття згідно розкладу та систематично виконувати навчальні завдання (зокрема відведені для самостійної роботи). Береться до уваги відвідування лекцій (пропущені заняття не відпрацьовуються, але знання матеріалу лекцій обов'язкове), активність на практичних заняттях (відображено в балах). Цінується і заохочується творчий підхід до опрацювання запропонованих тем. Передбачено можливість зарахування результатів формальної, неформальної, інформальної освіти.

Здобувачі освіти мають право відпрацювати пропущені з поважних причин (лікарняний листок, відрядження) практичні заняття у формі співбесіди з викладачем або письмових завдань. Науково-педагогічний працівник гарантує доступність зустрічей у межах університету, а також можливість заочної комунікації та консультування з урахуванням електронних можливостей (навчальних платформ – Moodle, Office 365; або Skype, Zoom та ін.).

Політика щодо академічної доброчесності. В оцінюванні підготовки здобувачем освіти практичних і, особливо, індивідуальних творчих завдань керуємося політикою академічної доброчесності. Основні параметри академічної доброчесності включають такі позиції: висловлення власних міркувань із певних питань із покликанням на легітимні академічні джерела (статті в наукових часописах, які мають друковані версії та затверджені відповідними інституціями); оригінальне та самостійне виконання запропонованих завдань, запобігання проявам різних форм академічного плагіату (списування, фальсифікація фактів, кількісні та якісні маніпуляції), двостороння комунікація з питань якості й доцільності контенту дисципліни та форм контролю. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання всіх видів робіт, передбачених курсом. Викладач терміни виконання певних видів робіт визначає заздалегідь. Терміни підсумкового контролю, ліквідації академічної заборгованості визначає розклад заліково-екзаменаційної сесії.

Перескладання матеріалу в межах навчального плану допускається у разі лікарняного чи відрядження та за графіком узгодженого з деканатом індивідуального плану.

V. Підсумковий контроль

У процесі опанування дисципліни студент може отримати максимально 100 балів (практичні заняття – 40 балів, МКР – 60 балів). Модульний контроль передбачає написання контрольної роботи № 1 (оцінюється 10 балами) та № 2 (оцінюється 20 балами), а також індивідуальну співбесіду з викладачем (очно або онлайн), яка включає перевірку знання здобувачем термінологічного мінімуму (оцінюється максимально 10 балами) і навичок аналізу художнього твору (оцінюється максимально 15 балами).

Студенти, які впродовж семестру набрали 75 і більше балів та погоджуються із відповідною оцінкою, залік не складають.

Формою підсумкового семестрового контролю є залік за темами лекційного й практичного курсу.

Питання до заліку (оцінюється на заліку 20 балами):

1. Літературознавство як наука. Взаємозв'язок літературознавства з іншими науками. Основні та допоміжні галузі літературознавства.

2. Література як мистецтво слова. Література серед інших видів мистецтва. Визначення художньої літератури, її предмет. Основні функції художньої літератури. Націєтворча функція української літератури.
3. Загальні мистецькі закони (мімезис, катарсис, перетворення, очуження, умовність). Поняття мімезису і катарсису. Обґрунтування цих понять Аристотелем.
4. Художньо-образне мислення письменника. Етапи творчого процесу. Психологія творчості та психологія сприйняття художнього твору.
5. Слово, образ, міф, архетип як взаємопов'язані елементи первісного (поетичного) світовідчуття. Образи-архетипи (на матеріалі творів М. Коцюбинського, В. Свідзинського). Міфологія, фольклор і література.
6. Роди художньої літератури та фольклору. Критерії поділу. Теорія родового поділу літератури в історичному розвитку. Межироди літератури. Жанри.
7. Епос як літературний рід. Жанри епосу.
8. Лірика як літературний рід, її походження. Основні жанри лірики.
9. Драма як літературний рід. Основні драматичні жанри. Мистецькі прикмети драматичних творів.
10. Малі епічні жанри.
11. Жанрова специфіка роману, його різновиди. Епічний цикл. Роман-епосея.
12. Поема та її різновиди.
13. Зміст і форма літературного твору. Змістові чинники твору (тема, ідея, проблема).
14. Художній образ – основа мистецтва. Мистецьке і наукове визначення дійсності. Різновиди і класифікація літературних образів. «Вічні» образи. Автологічний та металогічний типи художнього образу.
15. Система образів літературного твору – персонаж, оповідач, розповідач, ліричний герой, образ автора, образ читача, пейзаж, портрет, інтер'єр.
16. Сюжет і фабула. Проблема сюжету ліричного твору. Елементи сюжету. Типологія сюжетів. Композиція.
17. Конфлікт і колізія. Типи конфліктів.
18. Формальні чинники художнього змісту.
19. Метафора. Види метафори.
20. Символ і алегорія.
21. Епітет і порівняння, їх види та функції.
22. Іронія і сарказм та їх художні функції.
23. Художній метод. Стиль.
24. Типи художнього світосприйняття, їх історична динаміка. Літературний процес і його головні закономірності (традиція і новаторство). Літературний напрям, течія, школа, угруповання.
25. Класицизм. М. Буало – теоретик класицизму.
26. Романтизм як літературний напрям і художній метод.
27. Реалізм як літературний напрям і художній метод.
28. Модернізм – епоха в історії європейської культури. Художні методи модернізму.
29. Символізм як модерністський метод. Поетика імпресіонізму.
30. Експресивні можливості слова. Експресіонізм як художній метод і літературний напрям.
31. Футуризм як авангардистський модерністський метод.
32. Філософія та поетика сюрреалізму.
33. Тропи.
34. Фонічні елементи художньої мови, її функції.
35. Лексичний рівень художньої мови.
36. Синтаксичний рівень художньої мови. Стилістичні фігури.
37. Ритм. Вірш і проза. Версифікація і віршознавство. Поняття вірша. Рима. Види рими. Клаузула.

38. Силабічна система віршування. Тонічна система віршування. Силабо-тонічна система віршування. Фольклорне віршування.
39. Строфи. Види строф. Канонізовані строфи.
40. Метр. Розмір. Основні і допоміжні метри силабо-тоніки. Верлібр.
41. Основні наукові школи XIX і XX століть: міфологічна, біографічна, культурно-історична, формальна школи, компаративістика, психоаналіз, структуралізм та інші. Методи літературознавчого аналізу. Видатні представники українського літературознавства.

Вступ до літературознавства. Термінологічний мінімум (оцінюється на заліку 10 балами)

Література, фольклор; мімезис, катарсис, перетворення, очуження, умовність, сублимація; художній образ, автор (образ автора), ліричний герой, персонаж, наратор; міф, архетип, первісне світовідчуття, антропоморфізм, бінарні опозиції; композиція, сюжет (експозиція, пролог, зав'язка, кульмінація, розв'язка, епілог), фабула, конфлікт, колізія; літературний рід, жанр, епос, лірика, драма; комедія, трагедія, драма як жанр, ремарка, репліка, дія, акт; малі епічні жанри (оповідання, новела, есе, етюд, казка, притча, анекдот, байка, детектив), повість, роман (види роману), роман-епопея; медитативна лірика, сугестивна лірика, ліричні жанри (пісня, ода, гімн, пеан, канцона, романс, мадригал, сонет, станси, елегія, псалми, послання, сатира, епіграма, пародія, епіталама, епітафія, дифірамб, панегірик, ідилія, пастораль, прозова лірична мініатюра); межирід, ліро-епічний твір, поема, дума, балада; контекст, дискурс; майстер і геній, феномен; тема, мотив, лейтмотив, рефрен, ідея, проблема твору; троп, епітет (постійний епітет), порівняння, антитеза, оксиморон (оксюморон), метафора; алегорія, символ, паралелізм, персоніфікація (уособлення), метонімія, синекдоха, перифраз, гіпербола, літота, інверсія, градація, еліпсис; гумор, іронія, сарказм, гротеск; пейзаж, портрет, інтер'єр; неологізм, історизм, архаїзм, екзотизм, варваризм, вульгаризм, жаргонізм; риторичні фігури; літературний напрям, художній метод, художній стиль, Ренесанс, бароко, класицизм, сентименталізм, Просвітництво, романтизм, реалізм, натуралізм, модернізм, символізм, імпресіонізм, експресіонізм, футуризм, сюрреалізм, постмодернізм; вірш, рима, строфа, стопа (двоскладова, трискладова), розміри силабо-тонічної системи віршування (хорей, ямб, дактиль, амфібрахій, анапест), пірихій, спондей, анафора, епіфора, верлібр, дольник, акровірш, акцентний вірш; алітерація, асонанс; рецепція, аналіз, інтерпретація, адаптація, переклад; біографічний метод, культурно-історична школа, психоаналіз, фрейдизм, формальна школа, структуралізм.

Залік включає також літературознавчий аналіз віршованого твору (оцінюється 30 балами).

VI. Шкала оцінювання

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою.

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Монографії, посібники, словники, довідники, статті

1. Агеєва В. Апологія модернізму: обрис XX віку : статті та есеї / Віра Агеєва. К. : Грані – Т, 2011. 408 с.
2. Антофійчук В. І., Нямцу А. Є. Проблеми поетики традиційних сюжетів та образів у літературі. Чернівці : Рута, 1997. 200 с.

3. Баррі Пітер. Вступ до теорії: літературознавство і культурологія. К. : Смолоскип, 2008. 360 с.
4. Барт Р. Мифології. Москва : Изд-во им. Сабашниковых, 1996. 316 с.
5. Біла А. Український літературний авангард: пошуки, стильові напрямки : монографія / А. Біла. К. : Смолоскип, 2006. 464 с.
6. Біла Анна. Символізм : наукове видання / Анна Біла. К. : Темпора, 2010. 272 с.
7. Біла Анна. Сюрреалізм : наукове видання / Анна Біла. К. : Темпора, 2010. 208 с.
8. Біла Анна. Футуризм : наукове видання / Анна Біла. – К. : Темпора, 2010. 248 с.
9. Білоус П. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник / П. В. Білоус. К. : ВЦ «Академія», 2011. 336 с.
10. Білоус П. В., Левченко Г. Д. Вступ до літературознавства : навчальний посібник для самостійної роботи студентів / П. В. Білоус, Г. Д. Левченко. К. : ВЦ «Академія», 2012. 364 с.
11. Блум Р. Західний канон. Книги на тлі епох. К., 2007.
12. Воловець Л. Братання словом: Взаємозв'язки української та зарубіжної літератур. Львів : Сполом, 2000. 56 с.
13. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Загальне літературознавство / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв. Рівне, 1997. 544 с.
14. Зборовська Ніла. Психоаналіз і літературознавство. К. : Академвидав, 2003. 392 с.
15. Ільницький М., Будний В. Порівняльне літературознавство. В 2 ч. Частина І. Лекційний курс. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. 280 с.
16. Кемпбелл Дж. Герой із тисячею облич. Київ : Альтернативи, 1999. 392 с.
17. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / За ред. А. Волкова, О. Бойченка, І. Варича та ін. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
18. Литературные архетипы и универсалии. Москва : Наука, 2001. 433 с.
19. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка. К. : ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
20. Моклиця М. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник для студентів ВНЗ / Марія Моклиця. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 468 с.
21. Моклиця М. В. Модернізм в українській літературі ХХ століття : навчальний посібник для студентів-філологів / Марія Моклиця. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 392 с.
22. Моклиця М. В. Модернізм у творчості письменників ХХ ст. Ч. 1. Українська література. Луцьк : Видавництво ВДУ «Вежа», 1999.
23. Моклиця М. В. Модернізм у творчості письменників ХХ ст. : навчальний посібник / Марія Моклиця. Ч. 2. Зарубіжна література. Луцьк : Видавництво ВДУ «Вежа», 1999. 184 с.
24. Моклиця М. В. Модернізм як структура. Філософія. Психологія. Поетика : монографія / Марія Моклиця. Луцьк : Видавництво ВДУ «Вежа», 1998, 2002. 395 с.
25. Моклиця М. В. Основи літературознавства / М. В. Моклиця. Тернопіль : Підручники & посібники, 2002.
26. Нямцу А. Є. Загальнокультурна традиція у світовій літературі. Чернівці : РУТА, 1997. 221 с.
27. Павличко С. Зарубіжна література: Дослідження та критичні статті. Київ : Вид-во С. Павличко «Основа», 2001. 559 с.
28. Парандовський Я. Алхімія слова / Пер. з польської Ю. Попсуєнка. К. : Дніпро, 1991. 376 с.
29. Ткаченко А. Мистецтво слова. Вступ до літературознавства : підручник для студентів. Вид. 2-е / Анатолій Ткаченко. К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. 448 с.
30. Юриняк А. Літературні жанри малої прози / А. Юриняк. К., 1996.

Періодичні фахові видання

1. Всесвіт: фаховий журнал світової літератури. Київ: Видавничий дім «Всесвіт»: <http://vsesvit-journal.com>

2. Всесвітня література в сучасній школі: науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України. Київ: РА «Освіта України».
3. Всесвітня література в школах України: науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України. Київ: Педагогічна преса.
4. Зарубіжна література в школах України: науково-методичний журнал. Київ: Антросвіт: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/zlvsh/index
5. Всесвітня література та культура: науково-методичний журнал. Київ: Антросвіт.
6. Зарубіжна література: науково-методична газета. Київ: Шкільний світ: <http://literatura@1veresnya.com.ua>
7. Зарубіжна література в школі: науково-методичний журнал. Харків: Основа.
8. Слово і Час: науково-теоретичний журнал. Київ: Національна академія наук України, Інститут літератури імені Тараса Шевченка, Національна спілка письменників України: <http://www.slovoichas.in.ua>

Сайти бібліотек

1. Державна бібліотека України для юнацтва: <http://www.4uth.gov.ua/>
2. Національна бібліотека України для дітей: www.chl.kiev.ua/
3. Національна парламентська бібліотека України: <http://www.nplu.org/>
4. Львівська обласна бібліотека для дітей : <http://kazkar.at.ua/lodb.org.ua/>
5. Електронна бібліотека української літератури (зарубіжна література): <http://ukrlib.com>
6. Бібліотека українського центру: <http://ukrcenter.com>
7. Бібліотека СНУ імені Лесі Українки: <http://catalog.library.eenu.edu.ua>